

Sammanställning av diskussioner kring studiestöd på IFAs internat 2025-05-12

Gabriella Andersson (FUS, biträdande prefekt FU) 2025-05-22

Reflektioner

En modell för fördelning ska vara enkel, transparent, förutsägbar och hållbar över längre tid.

Olika forskningsinriktningar inom våra program har mycket skilda förutsättningar att söka och få externa bidrag från olika finansiärer (VR, ERC, Vinnova, WISE, FORMAS, KAW m.fl.). Vill institutionen balansera detta på något sätt?

Möjligheten till flexibel användning är nödvändig för samtliga avdelningar och forskningsprogram. Finansiering av doktorand till en akademiskt yngre forskare (t ex BUL) främjar både förnyelse och karriärutveckling.

Huvudmålet är fortfarande att utbilda så många nya doktorer som möjligt, med externa och interna resurser.

Konkreta exempel på nuvarande användning av studiestödet inom forskningsprogrammen:

- Täcka kostnader kring disputationer (tryckning, opponent, betygsnämnd m.m.)
- Medfinansiering av doktorander när externa medel inte räcker helt
- Strategisk finansiering av doktorander, t ex för ung forskare som ännu inte har medel, som del av startpaket, stöd till högriskprojekt, eller som incitament att ta avdelningsföreståndarskap.

Vad uppnås med den nuvarande användningen?

- Vi kan stötta doktorander ända in i slutet, även vid förseningar.
- Vi har råd att bjuda in högprofilerade opponenter o s v.
- Vi kan anställa doktorander trots brist på externa medel.
- Vi kan acceptera EU-projekt då studiestöd eller doktorand kan användas som sam- eller medfinansiering.
- Vi kan bestämma forskningsinriktning mer fritt för en doktorand som finansieras med fakultetsmedel.

Hur vill vi använda medlen och vad vill vi uppnå med det? Vi vill:

- Kunna betala för doktorander för att kunna ha doktorander överhuvudtaget.
- Kunna rekrytera "fritt" för att kunna välja forskningsinriktning.
- Förbättra incitamenten till att välja rekrytering av doktorander istället för postdoktorer, genom att ge programmet medel åter och portionera t.ex. medfinansiering.
- Uppnå strategisk stabilitet och kunna ha strategiska doktorandtjänster i kombination med externa bidrag.

Modellernas för- och nackdelar

1. Nuvarande modell (50% examina, 50% programmets andel av total FFF)

Fördelar:

Här råder delade meningar: vissa antyder att vi den bidrar till stabilitet och garanterar en tröghet i systemet, andra inte. Man kan få pengar även om man inte har doktorander, för att ta sig igenom svåra tider, t ex i ämnen med få möjligheter till extern finansiering. Detta skulle kunna justeras genom att basera halva fördelningen på antal lärartjänster (FTE) inom programmet istället för på FFF-andel.

Nackdelar:

Den ger svagare incitament att rekrytera och producera doktorander än de rent prestationsbaserade modellerna. Modellen anses vara orättvis ur perspektivet att stora program får mycket pengar oavsett produktion, medan små program får lägre belöning när de producerar doktorer. FFF-strukturen kommer sannolikt ändras i framtiden; pengar genererar pengar.

2. Prestationsbaserad utan utjämning (100% examina närmast föregående år)

Fördelar:

Denna modell ger stora incitament att rekrytera och producera fler doktorander, och den är oberoende av FFF-fördelningen som – något motsägelsefullt – är både svårföränderlig och svår att förutse. Kvalitetsgranskningen läggs på externa bedömare. En rättvis modell i bemärkelsen direkt koppling till engagemang i forskarutbildningen från programmet. Den har inget ”minne”, och är lättare att förutse och planera.

Nackdelar:

Principen ”mycket drar mer”, d v s de program som har råd att anställa doktorander på externa medel får mer studiestöd tillbaka. Kvalitetsgranskningen läggs på externa bedömare (notera att detta är både en fördel och en nackdel). Det kan vara svårt att ta hand om fluktuationerna på programnivå, som riskerar att bli stora, d v s fördelarna med stabilitet och tröghet på längre tid kan förloras. Det har dock inte varit några problem utan ett utjämnande rullande medelvärde i modell 1, så fluktuationerna bör gå att hantera med långtidsplanering. En ytterligare risk är att ofärdiga projekt forceras för att få tillbaka fullt studiestöd¹.

3. Prestationsbaserad med utjämning (100% på andel examina föregående fem år, rullande start)

Fördelar:

Denna modell ger stora incitament att rekrytera och producera fler doktorander, och i stort sett samma fördelar som modell 2 (prestationsbaserad utan utjämning), men det kan bli lättare att skapa en buffert på institutionsnivå. En rättvis modell i bemärkelsen direkt koppling till programmets engagemang i forskarutbildningen, men lite jämnare över tid än att enbart räkna föregående årets examina.

Nackdelar:

Principen ”mycket drar mer”, som modell 2, men med mindre fluktuationer. Modellen är mindre dynamisk och återspeglar inte produktion/prestation i närtid.

Förslag på andra möjliga modeller:

De 50% som inte baseras på antal examina i modell 1 skulle kunna baseras på antalet lärartjänster (FTE, heltidsekvivalenter), vilket också kan reflektera pågående forskningsaktivitet.

Institutionen kan göra en mjukare övergång till helt prestationsbaserad fördelning genom att t ex dela ut 75% baserat på antal examina och 25% på programmets andel av total FFF under en begränsad period.

¹ Disputation tidigare än efter 42 månaders nettostudietid ger bara 0,5 examenspoäng totalt, enligt Teknats riktlinjer för forskarutbildning. Det lönar sig alltså inte att stressa igenom doktorander.